

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф.дн *Валентина Георгиева Миленкова*
ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност Социология в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №3906/12.12.2025 на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Андрей Емилов Лалов*

Тема на дисертационния труд: *Оценка на социалното въздействие на публичните индустриални политики за развитието на микро, малките и средни предприятия в България*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра Икономическа социология/Общикономически факултет* на УНСС по научна специалност Икономическа социология. Обучението е осъществено в *самостоятелна форма на обучение* през периода 2016-2025г.

- *Кратка биографична справка*

Андрей Лалов е придобил магистърска степен по икономика в УНСС, като се е обучавал в периода 1991-1995г. Бил е докторант по икономическа социология в катедра Икономическа социология. От 2008г. до момента работи в Ин Маркетинг ЕООД като собственик и консултант. Изпълнява консултантска дейност на институционални и частни клиенти в областта на проектното финансиране от програмите на ЕС, маркетингови и социални проучвания и анализи.

- *Заемани академични и други длъжности до момента (вкл. длъжности извън ВУ или научна организация).*

В периода 2005-2025г. А. Лалов е бил хоноруван преподавател в УНСС.

От 2003-2008г. е работил в МИ в дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“. Участвал е в различни международни и национални проекти по различни програми и грантове.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

Обемът на дисертационния труд е 208 страници, включва 6 таблици, 11 фигури и 2 приложения. Литературата обхваща 58 източника, както и статистически данни от НСИ, ЕВРОСТАТ, регионална статистика и други източници на вторична информация.

- *Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд*

Дисертацията е разработена по много актуална тема, свързана с оценка на социалното въздействие на публичните политики за индустриално развитие в нашата страна. Като сериозен практически и респективно изследователски проблем се подчертава обстоятелството, че като цяло стандартните задължителни оценки в настоящето не включват оценка на социалното въздействие, което повишава риска от неадекватни интервенции, непостигане на целите, негативни ефекти от прилагането на политиките. Докторантът подчертава, че това от една страна се дължи на липсата на традиции в стратегическото планиране и в ОСВ като негова неразделна част. От друга страна, съществуват дефицити в националната административно-правна рамка за прилагане на ОСВ. А.Лалов констатира, че самата тема за ОСВ е сравнително нов за науката и практиката инструмент, което предполага стратегически подход към създаване и изпълнение на политики за развитие.

В този смисъл е изведена иновативността и значимостта на настоящия дисертационен труд, представящ ОСВ като технология, подпомагаща по-доброто фокусиране на политиките, намаляване на негативните ефекти от тяхното прилагане и гарантиране на по-висока ефикасност на вложените публични средства. Оценката на социалното въздействие (ОСВ) е представена като интердисциплинарна област, която се фокусира върху анализа на социалните последици от реализацията на проекти, политики, програми. На този фон се показва, че в момента България е в началото на изпълнението на трети програмен период 2021-2027, като последваща оценка на предходния период 2014-2020 не е изготвена. Това влияе

негативно върху качеството на програмирането, а също и на изпълнението и социалните последици от интервенциите.

Докторантът очертава ясен изследователски проблем, свързан с наличието на дефицити в системата на програмиране на политиките за развитие на индустрията в България и липса на ОСВ, което води до ниското им качество. За да разгърне своята изследователска идея А.Лалов се фокусира върху една от Оперативните програми за 2014-2020 – „Иновации и конкурентоспособност“, насочена към финансиране на индустриалното развитие във втория програмен период. Докторантът посочва аргументите си за избор на програмата, представени са спецификите на програмата, нейната вътрешна структура, нивата на операционализация и е направено детайлно описание на условията на реализация.

Дисертационният анализ е фокусиран върху приоритет 2 „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“, чиито интервенции са насочени към финансиране на МСП, работещи в сферата на индустриалното производство; избрана е интервенцията с най-голям брой бенефициенти, индивидуални проекти и потенциал за генериране на социални ефекти.

Целевата група включва български микро, малки и средни предприятия, които са бенефициенти по избраните за оценка процедури.

Цел на дисертационния труд е да се направи оценка на социалното въздействие на публичните политики за развитие, реализирани в рамките на ОПИК.

Формулирани са и задачите на дисертационния труд, които пряко кореспондират на дефинираната цел.

Обект на дисертацията са политиките за развитие на българската индустрия чрез ОПИК 2014-2020, в частност в един неин ключов приоритет, насочен към подпомагане на модернизацията, енергийната и ресурсната ефективност на производствени МСП.

Предмет на дисертационния труд е: социалното въздействие на националните индустриални политики върху микро, малките и средни предприятия в България.

Теза на дисертацията: оценката на социалното въздействие на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ не се използва в достатъчна степен

за подобряване на качеството на интервенциите и респективно на засилване на техния положителен ефект.

Формулирани са и работни хипотези.

В своята цялост, дисертационният труд е базиран на интердисциплинарен изследователски подход, който съчетава елементи от икономическата социология, анализ на публичната администрация и анализ на политиките за индустриално и регионално развитие.

В *първа глава* са разгледани публичните индустриални политики в България и ЕС. Направен е исторически преглед, като са показани и действащите политики в настоящето. Във *втора глава* са разгледани основни социологически концепции във връзка с оценката на социалното въздействие. Лалов се е стремил да покаже съотнасянето между икономическа ефективност, свобода и социална отговорност през осмислянето на няколко теоретични тренда: теорията на обществения договор (Русо, Лок, Мил, Рос); функционалистката концепция (Дюркем, Парсънс); концепцията за устойчиво развитие.

Разгледани са също и основни автори и концепции за ОСВ, като се подчертава, че концепцията (за ОСВ) има кратка история, началото се поставя през 70-те години на 20 век в САЩ във връзка с големи инфраструктурни проекти. ОСВ е процес на анализ, прогнозиране, оценка и управление на планираните интервенции на човешката среда с цел нейната по-добра устойчивост. Показано е и как гражданското общество участва в ОСВ посредством консултации, работа с местните общности, информиране и образование, създаване на партньорства.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представена е методологията на дисертационното изследване. Предлагаият подход включва използване на аналитични инструменти, които надграждат стандартния мониторинг и дават възможност за измерване на дългосрочни социални въздействия.

Самата методика за ОСВ на ОПИК включва кабинетно изследване, насочено към анализиране на някои основни източници на административни данни – документи, статистики, НСИ и Евростат данни, информация от различни министерства. Тази контекстна информация се допълва и от резултати от количествено и качествено изследване сред

бенефициенти на мерките и експерти при проектирането и реализацията на политиката за индустриално развитие.

Целта е да се оцени въздействието на процедурата „Подобряване на производствения капацитет на МСП“ по ОПИК 2014-2020, като се открият краткосрочните и дългосрочните ефекти на интервенциите.

Целевата група включва ръководители на производствени предприятия, изпълнявали проекти за модернизация по процедура „Подобряване на производствения капацитет в МСП“ – процедура с две издания: 2016 и 2020.

Представен е дизайнът на инструментариума – анкетна карта и сценарий за дълбочинно интервю с експерти. Представено е и как ще се обработва информацията получена от количественото и качествено изследване.

Направен е анализ и ОСВ на финансираните от ОПИК индустриални политики. Проведено е онлайн проучване през май-юни 2024г., като са попълнени 83 анкетни карти.

Анализът на данните показва, че българският бизнес като цяло възприема индустриалните политики положително, особено когато са насочени към повишаване на конкурентоспособността, модернизацията на предприятията и икономическия растеж. Има обаче разнопосочни мнения по отношение на социалните и екологичните измерения на тези политики. Затова А.Лалов прави извода, че е необходим балансиран подход в индустриалната политика, която съчетава икономически растеж, социална отговорност, екологична устойчивост, като се вземат предвид различните гледни точки на заинтересованите страни. Резултатите от количественото проучване са пречупени през основните теории, които създават теоретичната рамка: функционалистката теория и теорията за социалния договор.

Теренната работа включва и провеждане на 5 дълбочинни интервюта с експерти в администрацията и индустриалния сектор. Акцентът в интервютата е поставен върху икономическите и социалните ефекти от прилагането на публични политики за индустриално развитие, като се обръща специално внимание на заетостта, условията на труд, социалното неравенство и партньорството между заинтересованите страни.

Формулирани са препоръки за по-ефективно планиране и изпълнение на бъдещи инициативи, които да подобрят постигнатите резултати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Настоящият дисертационен труд има приноси в научен и научно-приложен план, подпомага усъвършенстването на публичните политики, с оглед постигане на по-висока социална ефективност, прозрачност и устойчивост.

Научните приноси на дисертационния труд се състоят в систематизиране и концептуализиране на различни теоретични анализи, насочени към социалното инженерство в контекста на ефективното развитие и социалната стабилност.

Научно-приложните приноси се отнасят до:

- разработване на концептуална рамка за ОСВ, съобразена със спецификите на българската индустриална политика, основа за интегриране на социални аспекти в програмирането, управлението и оценката на публични интервенции.
- Извеждане на аналитичен инструментариум за емпирична ОСВ на интервенции, насочени към МСП.
- Идентифициране на различни административни, институционални и политически бариери, възпрепятстващи пълноценното интегриране на социални критерии в програмен и проектен контекст.
- Формулиране на структурни препоръки, които да бъдат използвани при подготовка на бъдещи програмни мерки за подкрепа на МСП.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е посочил три публикации, които са по темата на дисертационния труд и са представени на научни форуми. Публикациите отговарят на изискванията и са съобразени с научните критерии.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и го представя точно.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е написан по много актуална тема, разработен е с ясна структура, с поредица от изводи и препоръки, с ясна методологическа рамка. Стилът е издържан и академичен. Текстът е авторски. Нямам бележки към докторанта. Препоръчвам на Андрей Лалов

да продължи своите занимания по темата за Оценка на социалното въздействие като проследи темата и в други проектни области на Оперативните програми и тяхното място в социалния живот.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд съдържа всички необходими елементи и отговаря на изискванията за успешно дисертационно изследване. Стилът е ясен, структурата е добре изведена, терминологията е прецизна. Емпиричната част, която включва количествени и качествени методи е направена на добро ниво, резултатите са представени много добре и те съответстват на теоретичната концептуализация и допълват разсъжденията.

Смятам, че дисертационният труд *«Оценка на социалното въздействие на публичните индустриални политики за развитието на микро, малките и средни предприятия в България»*, представен от докторант *Андрей Емилов Лалов* е един интердисциплинарен труд, който със своето изпълнение бележи сериозни резултати. Представената теоретична и емпирична част в дисертацията, направените анализи и авторска позиция са показателни за доброто равнище на положените усилия и постигнатите резултати от докторанта.

На това основание препоръчвам да се присъди образователно-научната степен «доктор по социология» на *Андрей Емилов Лалов* и **гласувам положително.**

1.02. 2026

София

Подпис:

REVIEW

By: Prof. Valentina Georgieva Milenkova

SWU "NEOPHYT RILSKI"

Sociology,

Subject: dissertation for the award of the educational and scientific degree "doctor" in a scientific specialty at the UNWE.

Reason for submitting the review: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation work according to Order No. 3906/12.12.2025 of the Rector of the UNWE

Author of the dissertation: Andrey Emilov Lalov

Topic of the dissertation: *Assessment of the social impact of public industrial policies for the development of micro, small and medium-sized enterprises in Bulgaria*

1. Information about the PhD Candidate

The PhD candidate completed his doctoral training within the Doctoral Programme of the Department of Economic Sociology at the Faculty of General Economics of the University of National and World Economy (UNWE), majoring in Economic Sociology. The training was conducted in an individual (external) form over the period 2016–2025.

• Brief biographical information

Andrey Lalov obtained a Master's degree in Economics from UNWE, where he studied during the period 1991–1995. He was a doctoral candidate in Economic Sociology at the Department of Economic Sociology. Since 2008, he has been working at In Marketing Ltd. as an owner and consultant. He provides consultancy services to institutional and private clients in the fields of EU-funded project financing, marketing and social research, and analyses.

• Academic and other positions held to date (including positions outside higher education or research institutions)

During the period 2005–2025, A. Lalov worked as a part-time lecturer at UNWE.

From 2003 to 2008, he was employed at the Ministry of Economy in the Directorate “European Funds for Competitiveness.” He has participated in various international and national projects under different programmes and grant schemes.

2. General Characteristics of the Submitted Dissertation

• Structure and volume

The dissertation comprises 208 pages and includes 6 tables, 11 figures, and 2 appendices. The bibliography consists of 58 sources, as well as statistical data from the National Statistical Institute (NSI), Eurostat, regional statistics, and other sources of secondary information.

• Assessment of the relevance of the topic; objectives; tasks; object; subject; and main thesis of the dissertation

The dissertation addresses a highly topical issue related to the assessment of the social impact of public policies for industrial development in Bulgaria. A serious practical and research problem is highlighted, namely that standard mandatory evaluations generally do not include social impact assessment, which increases the risk of inadequate interventions, failure to achieve objectives, and negative effects resulting from policy implementation. The PhD candidate emphasizes that this is due, on the one hand, to the lack of traditions in strategic planning and in Social Impact Assessment (SIA) as its integral component. On the other hand, there are deficiencies in the national administrative and legal framework for the application of SIA. A. Lalov notes that SIA itself is a relatively new instrument in both science and practice, which presupposes a strategic approach to the design and implementation of development policies.

In this sense, the innovativeness and significance of the present dissertation are highlighted, as it presents SIA as a technology that supports better policy targeting, reduction of negative effects from implementation, and ensures higher efficiency of public expenditure. Social Impact Assessment is presented as an interdisciplinary field focusing on the analysis of the social consequences of projects, policies, and programmes. Against this background, it is shown that Bulgaria is currently at the beginning of the implementation of the third

programming period 2021–2027, while no ex post evaluation of the previous period 2014–2020 has been conducted. This negatively affects the quality of programming, as well as the implementation and social outcomes of interventions.

The PhD candidate identifies a clear research problem related to deficiencies in the system for programming industrial development policies in Bulgaria and the lack of SIA, which leads to their low quality. To develop his research idea, A. Lalov focuses on one of the Operational Programmes for 2014–2020 – “Innovation and Competitiveness,” aimed at financing industrial development during the second programming period. The arguments for selecting the programme are presented, along with its specific features, internal structure, levels of operationalisation, and a detailed description of implementation conditions.

The dissertation analysis focuses on Priority Axis 2 “Entrepreneurship and Growth Capacity of SMEs,” whose interventions target financing SMEs operating in the field of industrial production. The intervention with the largest number of beneficiaries, individual projects, and potential for generating social effects has been selected.

The target group includes Bulgarian micro, small, and medium-sized enterprises that are beneficiaries under the selected procedures.

The objective of the dissertation is to assess the social impact of public development policies implemented within the framework of OPIC.

The tasks of the dissertation are formulated in direct correspondence with the defined objective.

The object of the dissertation is the policies for the development of Bulgarian industry through OPIC 2014–2020, particularly one of its key priorities aimed at supporting the modernisation, energy, and resource efficiency of manufacturing SMEs.

The subject of the dissertation is the social impact of national industrial policies on micro, small, and medium-sized enterprises in Bulgaria.

Dissertation thesis: the social impact assessment of the Operational Programme “Innovation and Competitiveness” is not sufficiently used to improve the quality of interventions and, respectively, to enhance their positive effects.

Working hypotheses are also formulated.

Overall, the dissertation is based on an interdisciplinary research approach combining elements of economic sociology, public administration analysis, and analysis of industrial and regional development policies.

The first chapter examines public industrial policies in Bulgaria and the EU, providing a historical overview and outlining current policies. The second chapter discusses key sociological concepts related to social impact assessment. Lalov seeks to demonstrate the relationship between economic efficiency, freedom, and social responsibility through the interpretation of several theoretical trends: social contract theory (Rousseau, Locke, Mill, Rawls); the functionalist concept (Durkheim, Parsons); and the concept of sustainable development.

Key authors and concepts related to SIA are also reviewed, emphasizing that the concept has a relatively short history, originating in the 1970s in the United States in connection with major infrastructure projects. SIA is defined as a process of analysing, forecasting, evaluating, and managing planned interventions in the human environment with the aim of improving sustainability. The role of civil society in SIA is also demonstrated through consultations, work with local communities, information and education, and the creation of partnerships.

3. Assessment of the Scientific and Applied Results Achieved

The methodology of the dissertation research is presented. The proposed approach includes the use of analytical tools that go beyond standard monitoring and enable the measurement of long-term social impacts.

The SIA methodology for OPIC includes desk research aimed at analysing key sources of administrative data—documents, statistics, NSI and Eurostat data, and information from various ministries. This contextual information is complemented by the results of quantitative and qualitative research among beneficiaries of the measures and experts involved in the design and implementation of industrial development policies.

The aim is to assess the impact of the procedure “Improving the Production Capacity of SMEs” under OPIC 2014–2020, highlighting both short-term and long-term effects of the interventions.

The target group includes managers of manufacturing enterprises that implemented modernisation projects under the procedure “Improving the Production Capacity of SMEs,” which had two calls: 2016 and 2020.

The design of the research instruments—a questionnaire and a scenario for in-depth expert interviews—is presented, as well as the methods for processing the quantitative and qualitative data.

An analysis and SIA of the industrial policies financed by OPIC have been conducted. An online survey was carried out in May–June 2024, with 83 completed questionnaires.

Data analysis shows that Bulgarian businesses generally perceive industrial policies positively, especially when they are aimed at increasing competitiveness, enterprise modernisation, and economic growth. However, there are divergent opinions regarding the social and environmental dimensions of these policies. Therefore, A. Lalov concludes that a balanced approach to industrial policy is needed—one that combines economic growth, social responsibility, and environmental sustainability while taking into account the different perspectives of stakeholders. The quantitative results are interpreted through the main theoretical frameworks: functionalist theory and social contract theory.

Fieldwork also included five in-depth interviews with experts from the administration and the industrial sector. The interviews focus on the economic and social effects of public industrial development policies, with particular attention to employment, working conditions, social inequality, and stakeholder partnerships.

Recommendations are formulated for more effective planning and implementation of future initiatives to improve achieved results.

4. Assessment of Scientific and Applied Contributions

The dissertation makes both scientific and applied contributions, supporting the improvement of public policies with a view to achieving higher social efficiency, transparency, and sustainability.

The scientific contributions consist of the systematisation and conceptualisation of various theoretical analyses related to social engineering in the context of effective development and social stability.

The applied contributions include:

- Development of a conceptual framework for SIA tailored to the specifics of Bulgarian industrial policy, serving as a basis for integrating social aspects into the programming, management, and evaluation of public interventions.
- Development of an analytical toolkit for empirical SIA of interventions targeting SMEs.
- Identification of administrative, institutional, and political barriers hindering the full integration of social criteria into programme and project contexts.
- Formulation of structural recommendations to be used in the preparation of future programme measures supporting SMEs.

5. Assessment of Publications Related to the Dissertation

The PhD candidate has listed three publications related to the dissertation topic, presented at scientific forums. The publications meet the requirements and comply with academic criteria.

6. Assessment of the Dissertation Summary

The dissertation summary accurately reflects the content of the dissertation and presents it correctly.

7. Critical Remarks, Recommendations, and Questions

The dissertation addresses a highly topical subject and is developed with a clear structure, a series of conclusions and recommendations, and a well-defined methodological framework. The style is consistent and academic. The text is original. I have no remarks regarding the PhD candidate. I recommend that Andrey Lalov continue his work on the topic of Social Impact Assessment by extending the analysis to other project areas of the Operational Programmes and their role in social life.

8. Conclusion

The submitted dissertation contains all the necessary elements and meets the requirements for a successful doctoral study. The style is clear, the structure is well defined, and the terminology is precise. The empirical part, which includes both quantitative and qualitative methods, is conducted at a good level; the

results are very well presented and correspond to the theoretical conceptualisation, complementing the analysis.

I believe that the dissertation “Assessment of the Social Impact of Public Industrial Policies for the Development of Micro, Small, and Medium-Sized Enterprises in Bulgaria”, presented by PhD candidate Andrey Emilov Lalov, is an interdisciplinary work that demonstrates significant achievements. The theoretical and empirical parts, the analyses conducted, and the author’s position indicate a good level of effort and results achieved by the PhD candidate.

On this basis, I recommend awarding the educational and scientific degree “**Doctor of Sociology**” to Andrey Emilov Lalov and vote in favour.

1.02.2026
Sofia

Signature: